



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. II. Propositio secunda. Licitè sequitur Conscientia opinionem probabilem
alienam, contra propriam opinionem vetantem, seu dicentem rem de quâ
quaeritur esse illicitam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

§. II.

PROPOSITIO II.

Licitè sequitur Conscientia opinionem probabilem alienam, contra propriam opinionem vetantem, seu dicentem rem de quâ queritur esse illicitam.

8. DE probabili opinione, dum sola consideratur, egimus hæcenus; nunc de opinionum oppositione, & quasi conflictu, dicenda sunt quædam. Tripliciter autem potest contingere hæc oppositio. *Primò* quidem, si dum propria opinio dicitur quid esse illicitum, ac proinde vetet actionem poni, licitum esse dicitur aliena. *Secundò*, si probabilis quidem sit hæc opinio, altera verò probabilior. *Tertiò* denique, si probabilis quidem, imò probabilior sit vna, opposita verò sententia sit tutior. Queritur nunc quid hæc agere possit Conscientia, & utri debeat adhærere.

Triples est opinionum oppositio dum conferuntur inter se.

9. Et de primâ quidem opinionum oppositione, vbi propria cum alienâ comparatur, nihil magnopere ab auctoribus est disputatum. Nam quibus id certum est (certum autem est omnibus quos adduxi in calce præcedentis tractatûs, paucos si excipias) licitum esse probabilem sequi opinionem, & ex probabilibus vtramvis eligere; certè illis etiam id constitutum est, contra opinionem propriam, licitum esse adhærere alienæ; cum opinionis meæ probabilitas, probabilitatem alienæ opinionis penes me nullo modo elidat: quod tamen quidam sentit sed perperam, vt mox videbimus, & verò etiam ostendimus Tract. 4. num. 8. & num. 51. vbi nihil diximus interesse, an ex rationibus intellectui occurrentibus, an verò auctoritate alienâ decernatur quid esse probabile.

Licitum est contra opinionem propriam vetantem, sequi alienam permittentem.

Vasq. 1. 2. disp. 62. c. 4.

Tract. 4. n. 8. & 51.

10. Scildere Tract. 2. de Conscientia. s. 1.

Est tamen Auctor oppidò doctus & grauis, qui accuratiùs hanc rem dum discutit, docet nemini licitum esse opinioni quam habet, de actione aliquâ quòd sit illicita refragari, & alienam id

Contraria sententia impugnantur.

permittentem sequi. At, quid si aliena opinio sit Prælati, & is actionem pro imperio imperet, quam subditus opinatur sibi illicitam? an continuo is obedire detrectabit? sanè ex auctoris huius sententiâ, debet penitus obedientiam Prælato denegare. Quod tamen eo casu illicitum esse, luculentur docet Vasquez, alique passim auctores. Et quidem id si verum foret, ad eludenda majorum imperia, sic tamen ut de obedientiâ intractâ non detur actio, facillima & apertissima facta esset via. Possè autem eâ ratione subditum obedientiam majoribus subtrahere (quod nemini facilè probabitur) cum legitimum esse viderem allata sententiæ conlectarium, suspecta cæpit esse radix, cuius tam durus est primus surculus. Verùm hîc non hæreo.

Vasq. in
1.2. disp.
62. c. 9.

Eius primi
fundamentum
proponitur.

Video enim non satis firmis nixam esse argumentis. Ea enim sunt quæ probabiliter definitioni, & probabilium opinionum naturæ, quam §. 2. Tractatûs præcedentis explicuimus, aduersantur. En primum. *Quia ut omnes admittunt, inquit, is qui opinatur actum esse materialiter malum, & nihil scit de opinione aliorum contrariâ, non potest formare iudicium practicum, siue Conscientiam, quod absque peccato formali illum positurus sit. Ergo nec ille qui scit alios iudicare actum illum esse licitum. Quandoquidem enim non obstante illâ auctoritate aliorum, iudicet actum esse materialiter malum, iudicat, saltem virtualiter, opinionem aliorum esse falsam. Opinio autem aliorum, quam quis iudicat esse falsam, non magis potest mouere quàm ignorata: cum auctoritas aliena tantum possit esse motiuum, in quantum presumitur, nisi ratione verâ; & presumptioni rationis veræ locus non sit, ubi illa iudicatur esse falsa.* Hæc prima auctoris ratio.

17.

et auerti-
ent.

At quis non videat, si ea quæ diximus, accuratè expenderit, ista hîc afferri quæ probabilium opinionum naturæ penitus aduersantur, eamque euertunt? hæc enim argumentatio præstituit & tanquam indubitatum ponit, quod qui ex probabili ratione iudicat actum esse materialiter malum, etiam iudicet, saltem virtualiter, opinionem aliorum esse falsam. Hoc autem qui iudicat, manifestum esse fateor, eum opinionem illam non posse amplecti. Ast istud nego, eum qui probabiliter opinatur suam sententiâ esse veram, illico iudicare contrariâ esse falsam. Nam si hoc certo iudicat, jam non opinatur, sed aut scit aut profus errat. Eum autem, qui certo aliquid iudicat,

12.

rat, non jam opinari probabiliter, ex ipsâ opinionis probabili-
 lis definitione, quam & ipse, & omnes ponunt Theologi, ma-
 nifestè tenetur. Est enim *opinio probabilis, assensus cum formi-
 dine de opposito.* Qui autem oppositam sententiam liquidò fal-
 sam judicat, de suâ quid formidat? nihil prorsus. Ergo non
 opinatur. Astruit igitur hæc authoris ratio, & supponit, vt di-
 cunt, id quod probabilis opinionis definitionem naturamque
 destruit. Igitur ad rem non facit allata ratio, cum de mere
 opinantibus, & non de sententiæ suæ certò adhærentibus dispu-
 temus. Dico igitur & claritatis causâ repeto, eum qui opina-
 tur sententiam suam esse veram, non judicare contrariam esse
 falsam. Sed, cum de rei veritate in neutram partem certus sit,
 judicat suam tantum esse probabilem. Cum autem hoc non ju-
 dicet nisi cum formidine ne penes contrariam stet veritas, suam
 sanè prudenter judicare non potest esse probabilem, nisi & al-
 teram quoque, seu per actum reflexum seu virtualiter, judicet
 esse probabilem; hoc enim si non judicet, nihil habet quod
 reformidet. Itaque qui probabiliter opinatur, non judicat pe-
 nes quam opinionem stet veritas: illud tantum asserit, rationes
 habere se, ob quas à prudentibus viris ea quam habet opinio,
 sit approbanda vt verosimiliter vera; sic tamen vt & contraria
 opinio iis nixa sit rationibus, ob quas ab iisdem viris probis &
 prudentibus, etiam vt verosimiliter vera sit admittenda, sal-
 tem falsitatis minimè condemnanda. Alioquin hæc opinio
 probabilis non erit, sed prorsus improbanda; & si hæc ita im-
 probatur, tua opinio non tam probabilis tibi erit, quàm indu-
 bitata & certa.

13. Veniamus nunc ad ipsum argumentum, & facillè apparebit
 eius vis, si vbi initio argumenti ponit *is qui opinatur*, dicat *is*
qui certò judicat, nam in eo positus est omnis error, argumenti-
 que fallacia. Sic ergo exponatur res. *Is qui sine hæsitacione judi-
 cat actum esse materialiter malum, & nihil sciens de opinione con-
 trariâ* (optimè: nam si eam sciret, non judicaret sine hæsitacione
 actum esse materialiter malum) *is inquam non potest formare*
*judicium practicum, siue Conscientiam, quod absque formali pec-
 cato illum positurus sit.* Propositio sic exposita est verissima.
Ergo nec ille qui scit alios judicare actum illum esse licitum. Di-
 stinguo consequens. Ergo nec ille qui judicat illos probabiliter
 illud

*Responde-
 tur argu-
 mento in
 forma syl-
 logistica.*

illud iudicare, nego: ergo nec ille qui certò scit illos id falsò & erroneè iudicare, concedo totum. *Atqui inquis, qui certò iudicat (sic enim subsumptum oportuit) materiale peccatum committi, iudicat alios falsò & erroneè iudicare, saltem virtualiter.* Concedo id quod assumitur, sed nihil id facit ad quæstionem in quâ versamur: agimus enim de probabiliter opinantibus, non autem de certò iudicantibus de re. Igitur si sic subsumat. *Atqui qui probabiliter opinatur materiale peccatum committi, iudicat alios falsò & erroneè iudicare,* tum verò negabo subsumptum, & tota corruet argumenti vis: cuius fallacia in hoc est posita, quòd à iudicio firmo & certo, transfiliat ad iudicium opinantis probabiliter; & huic perperam velit adscribere, quod certum est non nisi primo iudicio conuenire. Hoc igitur dat auctorum contraria opinantium cognita authoritas, quod dare non potuit ignorata: nempe quòd si quis propter rationes quas tum nouit, verè & certò iudicet peccatum actioni suæ subesse materiale, istud sine peccato vero & formali exhibere non possit. Quod si autem aliorum contraria sententium auctoritas superueniat, eamque vim habeat, vt persuadeat illorum opinionem verè esse probabilem (in hoc enim euentu rem disputamus) tum dico, iudicium istud, quod habebat antè certum, infringi, & in probabilem opinionem crescere, si verè errabat: decrefcere autem, si veritatem casu attingebat. Et tunc assero tam prudenter agere si alienam sequatur sententiam, quàm si propriam; quod tamen antè ipsi non licebat. Hæc mihi nunc occurrit responsio, quâ primo & præcipuo doctrinæ huius fundamento credo satisfecisse me, & communem opinionis probabilis non parum declarasse, vt naturam, ita & sententiam. Quoties autem non pressè & propriè accipientur hæ voces *opinio* & *opinari*, semper errabitur in æquiuoco, & pro veris argumentis, non nisi paralogismi obtrudentur.

Istud autem mantissæ loco non illibenter hîc addiderim, patère jam totam hanc controuersiam in eo versari cardine, vt li-
quidò prius statuatur, primò quidem quid sit *opinari*; deinde
vtrum duas probabiles opiniones simul vna mens possit comple-
cti, & vtramq; iudicare probabilem. Quæ cum sint quæstiones Phi-
losophicæ, & prima quidem definitio sit arbitraria; secunda
verò, id est duo illa iudicia simul non posse consistere, ab au-
ctore

ctore sic demonstratum non sit, ut non merito à summis Theologis contrarium asseratur; profectò non videtur fundamento tam debili contra torrentem doctorum benè niti ea sententia: ex quâ liquidò consequitur superiori docto & graui imperanti ex ratione verâ aut probabili rem, quæ subdito videtur illicita, licitè & sine culpâ obedientiam denegari. Nimis alta est hæc moles nimisque ponderis, quàm ut tam carioso & ex Philosophiâ malè petito fundamento superstruatur. Alia afferenda essent argumenta, quæ rem tantam euincerent. Hoc mihi quidem sic videtur; quid sit de re, iudicent alii.

85. Alterum argumentum, quodque non paucos torfit, ex absurdo petitur. Si enim inquit, liceat contra opinionem propriam dictantem aliquid esse illicitum, alienam sequi sententiam, quâ probabiliter decernitur rem esse licitam; tum sanè hæreticus, qui ex Catholicorum consortio & rationibus utrumque instructus, opinatur probabiliter penes Catholicos veritatem stare, tamen ob auctoritatem quam præ se ferunt virorum doctorum hæresim publicè docentium & propugnantium sententiæ, poterit censere eorum sententias etiam esse probabiles. Et quia licitum est sententiam probabilem alienam sequi, licitum ei erit quoque Conscientiam sibi efformare se rectè agere, hæresi quam probabilem iudicat, si insistat; & sic tandem ei immoretur inculpatè & impunè. Miris modis hoc argumento triumphat Wendrockius; sibi que ita applaudit, quasi si totam probabilitatis materiam expugnasset, communemque Theologorum sententiam debellasset. Fateor huic difficultati à variis responderi diuersimodè; alios quidem negare in negotio fidei, quod tanti momenti est, licitum esse sententiam sequi probabilem, tutiore relicta, ne erretur circa finem vltimum: alios negare, quemquam sentire posse, hæreticos circa fidem opinionem habere probabilem. Alia respondent alii. Ex quarum responsionum varietate, illud saltem colligo, argumentum hoc, quamuis primâ fronte validum appareat, tamen nequidem esse probabile, cum tot viris grauibus doctis & prudentibus, qui illud oppugnant, refellunt, & tandem rejiciunt, minimè approbetur. At malè non approbant, inquis, responsiones omnium retundo & refello. Hoc tu quidem dicis. Verùm cum auditis omnibus, eos videam in sententiâ persistere, euidens

Fundamentum
aliarum
contraria
sententia
proponitur.

Refellitur
primò
indirectè.

Wendrockius in
epist. s.
Prouinciale,
Nota 1.
sect. 3.5.5.

hoc mihi argumentum est, & responsiones non esse claras & euidentes, & argumentum aded non esse demonstratiuum & euidentis, vt viris prudentibus nequidem sit probabile. Quando autem argumentum opinionis nouæ, & quæ communi Theologorum receptissimæque sententiæ aduersatur, non est euidentis, & quantum materia fert demonstratiuum & conuincens; tum ego abs re esse statuo contra torrentem sapere: sed neruos potiùs omnes intendendos iudico, vt argumenti illius vis infringatur, & fallacia quæ ei sine dubio subest, ratione bonâ detegatur. Hoc autem jam agam. Gaudeo sanè mihi hoc argumentum obuolutum; plurimùm enim quædam à me antè dicta confirmabit responsio, & quæ fortè non aded dilucidè sunt aut exposita, aut intellecta, accuratius declarabit.

Ostenditur magna diffinitio in-ter opinan-tem probabili-ter in materia fidei, & sic opinantem in alijs ma-terijs.

Fateor itaque, hæreticum qui eo vsque ex errorum tenebris quibus offundebatur emerfit, vt probabilem jam esse iudicet Catholicorum, imò & hæreticorum contraria suæ sectæ sententium opinionem; utcumque, siue per errorem siue per meram pertinaciam iudicet, probabilem quoque esse quam ab hæresis suæ seductoribus videt teneri sententiam; nullo tamen modo posse Conscientiam suam huic opinioni conformare, quantumuis ei propter auctoritatem extrinsecam videatur esse probabilis. Fateor, inquam, hæc omnia. At verò exinde sequi, quòd in omni aliâ quæ commercijs humanis, actionibusque quotidianis sese passim offert materiâ, illicitum sit, suâ desertâ, alienam sequi opinionem, id verò prorsus nego. Disparitatis autem ratio hæc est, & quidem longè maxima. Quòd enim vbi rationes sunt vtrimque probabiles, vtramuis amplecti opinionem permittat Deus; hoc quidem exinde est, quòd veritatem ipsam altiùs assequi in manu nostrâ minimè sit quomodocumque demum peruestigetur: ea enim hominibus manifestata non est; vnde prudenter agitur, cum ea, saltem probabilibus argumentis, utcumque conicitur. Hinc quando, etiam in rebus quæ passim præ manibus sunt agendis, vltior veritatis ratio inuestigari potest, majori & quæ ultra vires non sit, diligentia appositâ; fateor etiam hanc esse adhibendam, antequam ex probabili opinione rem definias. At verò in hoc qui proponitur euentu, alia sunt prorsus omnia. Nam imprimis hæreticus ille ex errorum tenebris, quibus antea implicaba-

16.

Quando a-licuius le-gis aut rei veritas cer-ta haberi potest vltiori inda-gatione mo-raliter pos-sibilibus, non

tur

tur emergens, istud certò & indubitatum scit, aliquam esse in orbe Ecclesiam, de quâ dubitari an sit vera nefas sit. Scit præterea eam in aliquo esse hominum cœtu, apud quem Religionis veræ sinceritas sit indubitata. Scit igitur humano studio, & Diuinâ quæ præsto est adiuuante gratiâ, eam inuestigari & inueniri posse. Scit denique non nisi in veræ Ecclesiæ gremio, animæ salutem dari; nisi fortè per ignorantiam planè inuincibilem & inculpata, homines quidam heberes & rustici, cæteroquin probi, excusentur. At verò cum hæreticus ille Catholicorum sententiam iudicet esse probabilem, jam profectò de sectæ suæ veritate certus non est; neque per ignorantiam inuincibilem si erret, erroris habet prætextum sanum. Iudicat igitur fidei veritatem opinionibus suis tantùm se probabiliter esse assecutum. Et cum ipsi constet fidei veritatem certam & solidam, in aliquo hominum cœtu qui toti orbi manifestus sit esse, hunc sanè omninò tenetur inquirere, nec suæ magistrorumque suorum opinioni tamquam probabili potest acquiescere; & si acquiescat, veritatis contemptæ & neglectæ omninò reus est. Neque vllam negligentæ suæ afferre poterit excusationem; præsertim cum Religionis veræ & à Christo institutæ veritatem, tam facilè sit, sincerè eam inquirentibus, assequi. Tenetur igitur inquirendæ veritati studium adhibere, cum de suæ sectæ veritate certus non sit; iudicat enim Catholicam Religionem saltem esse probabilem. Atque aded cum de suâ opinione certus non sit; & certus sit tamen, quòd aliqua in hoc orbe Ecclesia à Christo sit instituta, cui veritas in comperto est, & quam datùr assequi; manifestum est, quòd sine graui noxâ & magno veritatis contemptu, suæ opinioni minimè possit acquiescere. Nam vbi ad veritatem assequendam darur aditus, veritas liberabit vos, non verò opinio probabilis, quâ tantùm probabili ratione ad veritatem acceditur. Vbi verò veritas ipsa, quantumcumque inuestigetur, inueniri non potest, quod in infinitis humanis actionibus euenire jam ostensum est; etiam opinio probabilis, fide bonâ agentem à peccato liberat & excusat. Non enim ignauia aut peruersitate animi, aut ignorantia affectatâ veritatem nescit, sed imbecillitate mentis vltèriùs sese non extendentis, hæret vbi potest; & cum vltra non detur progredi, gaudet de veritate vtcumque inuentâ; nec Deus ei, quidquam succentet

*licet agere
ex probabili
opinione
que tam
habetur.*

censet, cùm eò progressum videat, quò eum intellectûs humani exilitas potuit ferre.

*Responde-
tur argu-
mento in
formâ syl-
logisticâ.*

Breuius itaque, & in formâ syllogisticâ argumento respon- 17.
deo. Potest quis, inquis, contra opinionem suam quam iudicat
esse probabilem, tutò sequi alienam eique acquiescere: ergo &
hæreticus qui Catholicam Religionem iudicat probabilem, pote-
rit etiam hæresi suâ, quam ob autoritatem Magistrorum suorum
iudicat probabilem, semper adhærere, eique securus immori.
Nego consequentiam. Disparitas exinde est, quòd hæreticus
ille probabiliter tantùm opinatur circa rem quam scire potest, &
cuius veritatem scit sese posse deprehendere. Hinc imprudenter
& malè opinioni acquiescit eius rei, cuius dari potest scientia
vera & certa, dummodò moralem ei indagandæ diligentiam
adhibeat. In aliis autem materiis, cùm veritas certa inueniri non
possit, quocumque demum studio inquiratur, prudenter omninò
opinionem acquiescit, vltra quam non datur propiùs ad veritatem
accedere. Quòd si enim morali adhibito labore, veritas rei possit
erui, in quâcumque materiâ id fit; tum verò fateor ingenuè,
probabilem opinionem quamdiu talis esse noscitur & decernitur,
ab errore materiali quem certò potuit & debuit euitare, agentem
ex tali opinione, ab infractâ lege non absolueret aut excusare. Sic
qui in campanarum dissidio, probabile existimat non esse horam
noctis duodecimam; si aliquâ aliâ ratione, horologio puta no-
cturno quod ad Ursæ majoris stellas adhibetur, aut alio instru-
mento Mathematico, quod ad manum sit, & cuius vsus ei notus,
inuestigare certò possit an Meridianam Sol attigerit; certè ob
probabilitatem quam campanæ pulsus attulit, carnibus vesci
non potest, donec ei de veritate rei, quam in manu eius est
scire, plenè, aut prout ex instrumento illo potest colligi, sincere
constiterit. Atque hoc modo, argumento, quo tantopere, sed
ex vano Wendrockius triumphabat, abundè credimus satis-
factum.